

ANALIZA DIVERSITĂȚII FEȚELOR DE PERNĂ DIN INTERIORUL TRADIȚIONAL

CAZAC Viorica, ADASCALIȚA Lucia

Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova

*Autori corespondenți: CAZAC Viorica: e-mail: viorica.cazac@dip.utm.md

ADASCALIȚA Lucia: e-mail: lucia.adascalita@dip.utm.md

Abstract: *The paper presents the results of the study regarding the diversity of pillowcases as elements of traditional interior decoration. The results of the study are derived from investigations in the field, in the Republic of Moldova, analyzing the targeted handicraft products from private collections as well as those in museum heritage. The presence of usual, ceremonial-ritual and decorative pillow faces was found. Each group is distinguished by its specific peculiarities that determine their aesthetics: shape, chromaticity, ornamental motifs, structural-compositional organization, applied decoration techniques, dimensional characteristics.*

Key words: *artă populară, fețe de perne, textile de interior, motive ornamentale.*

1. INTRODUCERE

Arta tradițională pentru fiecare popor reprezintă cronică identitară care descrie istoricul și aspirațiile, bucuriile și tristețile, succesele și insuccesele, eroii și alte adevăruri ale timpurilor importante pentru cunoaștere, dar și pentru promovare în vederea asigurării continuității identitare.

Fiecare etapă istorică își lasă amprentele, inclusiv arta populară. Cunoașterea esenței simbolurilor cu care se operează în diverse contexte și produse artizanale, diversă soluționare cromatică, organizare structural-compozițională, funcționalitatea va conduce la stabilirea multor adevăruri istorice, culturale, educaționale.

2. TEXTILELE TRADIȚIONALE DE INTERIOR

Textilele sunt documente de cultura materială și spirituală, limbaje purtătoare de mesaje artistice care atestă existența, unitatea și continuitatea poporului român pe aceste plaiuri [6].

Textilele tradiționale de interior în opinia multor cercetători [6], dar și a autorilor se pot regăsi în fiecare din grupele determinante a textilelor uzuale, pentru ocazii/ceremoniale și decorative funcție de rolul atribuit lor de către gospodinele casei ce le-au creat.

Textilele de interior erau obiectul de interes al gospodinelor în devenire, fetele pregătindu-și cu multă grijă zestrea încă din fragedă copilărie cu suportul mamelor, fiind astfel învățate toate meșteșugurile casnice, inclusiv cele ce țin de pânzele de casă și de produsele artizanale realizate din ele: de la obținerea materiei prime până la produsul gata.

Zestrea era jucată de flăcăi la nunta fetei, prezentând ce „vrednică” și pregătită e fata pentru a face și ține o gospodărie. Argument în acest sens o reprezintă și zicala

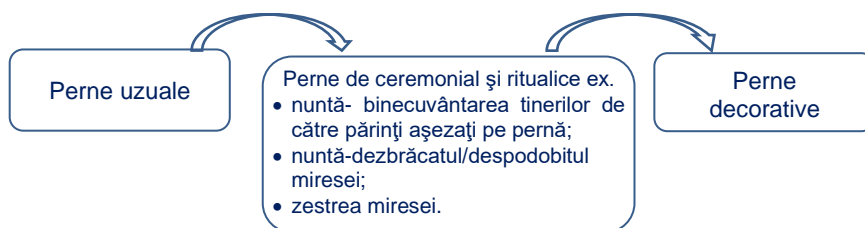
„jupânul ține drumul, iar jupâneasa ține casa”.

3. DIVERSITATEA FEȚELOR DE PERNĂ

Fețele de pernă la fel ca și perna propriu zisă ca un tot unitar, erau elemente indispensabile ale zestrei: parte din ele având rol funcțional, determinant, parte dar ele aveau rol decorativ al interiorului casei.

Fețele de pernă îmbrăcau perna umplută cu pene de pasăre – „găină, rață, gâscă, curcă și câte o dată și de piche sau pichere” [4, p. 14]. Penele provenite de la una din păsările menționate se puneau într-un „săculeț de pânză groasă numit fund de perină” sau fund de pernă [4, p. 14]. În acest context, Tudor Pamfile, în lucrarea sa „Industria casnică la români” scria: „fundul se îmbracă într-o față de pernă; când fața se murdărește, ea se desfață sau se desfătează și se spală, îmbrăcând din nou perna cu dânsa după ce s-a uscat”. Tot aici se menționează că „fața se coase de cele mai multe ori, numai gospodinele mai cu dare de mână îmbracă perna în fețe cu bunghi (bumbi, nasturi) și cheotori”.

Pornind de la funcțiile pernelor și respectiv a fețelor de perne ca un ansamblu unitar putem enunța ipoteză că pernele pot fi structurate după cum sunt prezentate în figura 1.

Figura 1: Clasificarea pernelor din interiorul tradițional

Respectiv, fețele de pernă în raport cu tipul pernelor au o prezență diferită.

Fețele de pernă *uzuale*, la fel ca și pernele, erau realizate din textile grosiere din bumbac sau lână (sudul țării), aveau o prezență simplă, fără decoruri, de dimensiuni mici, medii sau mari determinate de purtătorul pentru care era predestinată să fie utilizată. Astfel, copii funcție de vârstă utilizau pernele mici sau medii, adulților le reveneau cele mari. Pernele și fețele de pernă făceau parte și ele din atributele ce încercau să pună în evidență statutul social al familiei exprimat cu calificativul de a fi „gospodar”. A fi „gospodar” în spațiul rural este cel mai apreciat calificativ care denotă toată esența valorilor umane celui atribuit cu toate calitățile de pricepere, chibzuală cu care conducea o gospodărie [1]. Forma cea mai frecventă a pernelor și fețelor de perne era cea pătrată, deși analiza diversificării după formă a pernelor a permis constatarea și a pernelor de formă dreptunghiulară, circulară. Prin anii 50-80 ai sec. XX se realizau perne supradimensionate pentru adulți. Astfel, în rezultatul studiilor desfășurate în teren în Republica Moldova, în insituțiile muzeale sau atestat existența pernelor pentru adulți numite și „câpătaie” de 80x80 cm, 70x70 cm. Pernele pentru copii variaua dimensional de 40/50x40/50cm fiind numite *pernițe* și cele mai mici *modițe*. Pentru fețele de pernă uzuale se utiliza pânza țesută în casă în două ite. În cazul pânzei din lână aceasta se țesea „în cadrul”/”cadrel”. La fel cum găsim menționat

și la cercetătoarea Emilia Pavel [3].

Tudor Pamfile [4, p.14] menționa despre atestarea a următoarelor tipuri de perne: *perinele* sunt lungi, *perine de cap*, cele cari slujesc noaptea drept căpătâiu, pentru doi inși; *perinițele* sunt mai mici și *modițele* încă mult mai mici.

Fețele pentru pernele de *ceremoniale și ritualice* sunt de o prezență specială ce iese în evidență prin tehnicile aplicate, de: coasere, țesere și croșetare, combinate în vederea personalizării lor (figura 2).

Exemple de realizare a pernelor și fețelor de perne de ceremoniale și ritualice sunt cele utilizate în evenimentele ce marchează etapele importante din viața oamenilor cum ar fi: nașterea, căsătoria și decesul.

Figura 2: Fețe de perne ceremoniale și ritualice; a- Muzeul de Istorie și Etnografie, Călărași; b- filiala Muzeului Lazăr Dubinovschi, satul Risipeni, Florești;; c-Muzeul Ținutului Cahul.

Fețele de perne de ceremonial și ritualice implicate în tradițiile de desfășurare a nunților din spațiul basarabean sunt remarcate în:

- zestrea miresei pregătită și trimisă înainte la socrii cei mari în care se regăsesc neapărat 2 perne pentru tinerii ce se căsătoresc [6, 7];
- binecuvântarea/„iertăciunea” tinerelor când tinerii îngenunchează fiecare pe câte o pernă în prezența socrilor mici și sunt binecuvântați în noul parcurs al vieții în calitate de familie nouă;

- despodobitul miresei cu așezarea miresei pe o pernă frumos decorată pentru a marca modificarea statutului fetei în cel de „femeie la casa ei”.

Pernele de ceremonial și ritualice sunt diferite prin soluționarea estetică. Multe din acestea au fost remarcate a fi decorate în aceeași cromatică de alb pur, de formă pătrată. Pernele decorative reprezintă pernele diversificate cromatic, dar și prin tehnicile utilizate ce decorau interiorul Casei Mare care reprezintă locul cel mai sacru al casei cu multiple valori (figura 3).

a)

b)

Figura 3: Fețe de perne decorative

a) Muzeul de Istorie, Etnografie și Artă Cimișlia;

b) Muzeul de Etnografie din s. Crocmaz, r-nul Ștefan-Vodă

La fel ca fețele de pernă de ceremonial, cele decorative erau realizate din pânză țesută în casă din bumbac. Argument în acest sens reprezintă relatările informatoarelor din teren, dar și cele din publicațiile consacrate cum ar fi cele ale reputeatei etnografe Emilia Pavel [4, 6].

D-ei menționa cu referință la pânza din care se realizau fețele de pernă „fețele de pernă cele mai obișnuite sînt din pînză de bumbac cu vîrste galbene din bumbac

vopsit în calcan și încheiată cu dantelă albă. Se țeseau cu vrăste ridicate cu speteaza în culoriel vișiniu, roșu, negru, galben. Se făceau fețe de pernă și din pînză de lînă țigaie în „cadrel (cruci)”.

Odata cu pătrunderea bumbacului industrial în Basarabia în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, acesta este frecvent utilizat inclusiv pentru realizarea fețelor de pernă.

În perioada postbelică, o largă utilizare pentru realizarea fețelor de pernă uzuale o avea *citul*, o varietate a textilelor din bumbac industrial de o calitate mai inferioară, diversificate estetic prin imprimeuri tematice, frecvent florale și apretate și le asigura proprietăți de rigiditate sporită până la prima spălare.

În contextul în care pernele și fețele de pernă constituiau elemente de decor a interiorului caselor țărănești, prezintă interes modalitățile de aranjare a acestora.

Astfel au fost remarcate aranjamentele în care:

- pernele erau aranjate de-a lungul patului sau la capete (fig. 3 a);
- pernele aranjate în „teanc” (fig. 3 b).

Motivele ornamentale reproduse pe fețele de pernă atestate sunt; fitomorfe, geometrice, astrale, scheomorfe.

Diversificarea estetică a fețelor de pernă era asigurată pe zona numită „*deschisuri*” [3], reprezentând zona din față laterală a pernelor/căpătâiurilor pusă la vedere.

Cercetătoarea Maria Ciocanu [3], menționa; *decorul fețelor de pernă, numit deschisuri, este transpus, în linie orizontală, pe un capăt.*

În toate piese tradiționale simțul decorativismului apare în raport cu principiile decorative: ritmicitatea, simetria și alternanța elementelor compoziționale.

Decorul lor cuprind motive străvechi, cum ar fi: rozete solare, frunza bradului, flori și bobocei, triunghiuri, romburi, coarnele berbecului, S-urile, calea ocolită.

Decorul ornamental reprodus pe *deschisurile* fețelor de pernă proprii perioadei de la sf. sec. al XIX-lea, începutul sec. XX aveau caracter geometrizat, condiționat de aspectul linear al bătelii și urzelii [3]. Începând cu perioada postbelică sunt remarcate fețele de pernă decorate prin tehnicile de coasere ce reprezintă compoziții liber desenate prin puncte de cusături înaintea acului, în urma acului, ce formează broderie plină, în cromatică expresivă, stridentă, denaturate.

Decorul ornamental reprodus prin tehnicile de croșetare prezintă dantele/horboțele din elemente compoziționale/motive geometrizate.

4. CONCLUZII

Fețele de pernă tradiționale constituie elemente de decor al interioarelor caselor țărănești ce contribuiau la crearea imaginii de ansamblu unice pentru fiecare casă.

Modul de soluționare a fețelor de pernă depindea de destinația acestora. Cele mai simple soluții au fost observate în fețele de pernă uzuale.

De o mare complexitate din punct de vedere ornamental, a tehnicilor de realizare, soluționare cromatică sunt fețele de pernă de ceremonial și cele decorative ce nu sunt utilizate pentru utilizarea cotidiană. Puteau fi oferite uneori oaspeților ce erau în trecere în diferite vizite.

Fețele de pernă, elemente de împodobire a pieselor de pat primau în ansamblul compozițional prin expresivitate cromatică și ornamentală, dar și prin tehnicile de decorare, acestea fiind reprezentate de tehnicile de coasere cu fire din in, bumbac,

lână, matase cât și prin decorarea cu horboțică integrată.

Un factor important al decorului fețelor de perne ține de locul poziționării acestuia. Astfel, registrele ornamentale se regăseau în fețele de pernă în cel mai vizibil loc numit „căpătâiul” pernei. Fețele de pernă complex decorate sunt parte din textilele ceremoniale, cu rol decorativ ce înfață pernele ce făceau obiectul zestreii gospodinei casei sau a fetelor de măritat.

Toate materialele, motivele ornamentale, cromatica erau alese cu multă grijă pornind atât de la aspirațiile estetice ale gospodinei cât și considerând semnificația exprimată de către acestea.

5. Acknowledgments The study was done within the State Project 20.80009.0807.17. “Education for the revitalization of the national cultural heritage through traditional processing technologies used in the Republic of Moldova in the context of multiculturalism, diversity and European integration”.

6. Referințe

Ediții de carte:

1. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*. Chișinău, 2017.
2. Ciocanu, M. *Cartea etnografului*. Editura Cartidact, 2019, 528 pag.
3. Pavel, E. *Scoarțe și țesături populare*. Editura Meridiane, București, 1989.170 pag.
4. Pamfilie, T. *Industria casnică la români*. București, Librăria Socec, 1910.
5. Maliță, M., Bănățeanu, T.. *România - din tezaurul portului popular tradițional*. Sport-Turism, București, 1977.
6. Ștefănuță, P. *Scrieri. Datini și creații populare*. Editura Știința, 2021.

Publicații în reviste:

7. Pavel, E., *Scoarțe și țesături populare din județul Vaslui, zona Iași*. In: *Acta Moldaviae Meridionalis XXV-XXVII, 2004-2006* pp. 142-150. [accesat 15.03.23] Disponibil online [file:///C:/Users/user/Downloads/25-Acta-Moldaviae-Meridionalis-XXV-XXVII-vol-2-2004-2006-11%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/25-Acta-Moldaviae-Meridionalis-XXV-XXVII-vol-2-2004-2006-11%20(1).pdf)